

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԱՅԼԱԿՐՕՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

Ինչ ներկայացնում եմ ստորեւ, գրել եմ շուրջ տարիուկէս առաջ, երբ պաշտօնավարում էի Սիրիայում Հայաստանի դեսպանութիւնում՝ կատարելով հիւպատոսի պարտականութիւնները: Գրել ու կողփի եմ դրել, որովհետեւ չեմ սիրում խորհուրդներ եւ առաւելապէս խորհուրդ տուողներին, ուրիշի կեանքին խառնուողներին ու սովորեցնողներին:

Թեմային կրկին անդրադառնալուս պատճառը հետուստահաղորդման ժամանակ մի երիտասարդ հայուհու հպարտօրէն արուած յայտարարութիւնն էր, որ ինձն ամուսնացել է այլադաւան երիտասարդի հետ ու դաւանափոխ եղել: Անշուշտ իր գործն է, սակայն նրա եւ նման ֆայլի պատրաստուող հայուհիների համար ուզում եմ պատմել այս պատմութիւնը:

Դամասկոս, Հայաստանի դեսպանութիւն: Կէսօր էր, մօտեցաւ ֆարտուղարուհին եւ ասաց, որ մի կին ուզում է ինձ տեսնել:

- Մանօֆ է, - հարցրեցի, - անձամբ ի՞նձ է ուզում տեսնել, թէ գործով է եկել:

- Զգիտեմ, - պատասխանեց օրիորդ ծոլարը, - ասաց՝ հայաստանցի եմ, ուզում եմ խօսել հիւպատոսի հետ:

Տարօրինակ էր, ընդհանրապէս, դեսպանութիւն այցելելիս մարդիկ ֆարտուղարուհուն տեղեկացնում են, թէ ում ինչ գործով են ուզում հանդիպել, եթէ անձնական ժամադրութիւն չէ, իսկ հիւպատոսին հանդիպելու ցանկութիւնը լինում է միայն այն դէպքում, երբ օրիորդը չի կարողանում հարցին պատասխանել: Իսկ այսպէս, առանց

հարցը ներկայացնելու... Թողեցի գործս ու գնացի սրահ, ուր սովորաբար ընդունում էինք այցելուներին: Միջին տարիքի մի համակրելի տիկին յուզուած ետ ու առաջ էր անում սրահում: Առաջարկեցի նստել, աղջկան խնդրեցի սուրճ բերել, եւ էլ նստեցի ու սպասեցի, որ սկսի: Կինն ուղղակի նայում էր աչքերիս մէջ՝ ինձ համար ոչ հասկանալի հայեացքով: Նայում էր անթարթ, երկար, յետոյ սկսեց խօսել.

- Հայաստանցի եմ, - ասաց, - երեւանում եմ ծնուել, հայրս գինուորական էր, դեռ դպրոցական էի, տեղափոխուեցինք Ռուսաստան, ֆաղափց ֆաղափ, մինչեւ հանգրուանեցինք Լենինկրատում: Ուսումս շարունակեցի ճարտարագիտական համալսարանում: Համակուրսեցիս՝ Ահմատը, շատ ուշադիր էր իմ նկատմամբ, եւ էլ սիրահարուեցի, ամուսնացանք: Երիտասարդ տարիներին չէի զգում տարբերութիւնը, չէի հասկանում, որ եւ օտար եմ, շատ օտար բոլոր այն երկրներում, որտեղ ապրել եմ. ամուսինս պիզնէտով է զբաղուում, յաճախ ենք ստիպուած եղել երկրից երկիր տեղափոխուել, բայց դրանք բոլորն էլ մուսուլմանական են եղել:

Կինը, որի անունը Գայեանէ էր, անհասկանալի հոգեվիճակում էր, խօսում էր ու խօսում, պատմում էր ու պատմում, իսկ եւ չէի հասկանում, թէ ուր է տանում իր խօսքը, ինչու է եկել դեսպանութիւն, ինչ է ուզում ինձանից: Բոպէները երկարում էին, եւ շատ գործ ունէի, բայց չէի կարողանում ընդհատել նրան: Ուղիղ 45 րոպէ խօսելուց յետոյ մէկ էլ շրջուեց, թէ՛ Դուք գործ չունէ՞ք, որ այսֆան ժամանակ ինձ յատկացրիք:

- Ունէի, - ասացի, - ունեմ եւ շատ գործ, դրա համար էլ հիմա քացատրէմ, թէ ինչ խնդիր ունէմ:

- Խնդիր, - թախծալի ժպտաց Քայեանէն, - խնդիրս սա էր, հայի կարօտ ունէի, հայաստանցու հետ խօսելու անհրաժեշտութիւն ունէի, արդէն քանի տարի Դամասկոսում եմ ապրում, քայց ոչ մէկի հետ շփում չունեմ, հայ համայնքի հետ կապ չեմ էլ փնտռում, գիտեմ, անցանկալի եմ իրենց համար, եթէ ամուսինս քրիստոնեայ արար լինէր, գուցէ վերապահուումով ինձ ներէին, քայց մուսուլմանի հետ, այն էլ հայաստանցու ամուսնութիւնը ոչ մի կերպ չի ներում: Գնացել էի Եկեղեցին, հայ կանայք մտնում, դուրս էին գալիս, չհամարձակուեցի որեւէ մէկին մօտենալ:

Վաղուց եմ ամուսնացել, այն ժամանակ խորհրդային երկրում մեզ համար ոչ մի կրօն չկար, ոչ էլ հաւատ, ամօք էր անգամ այն մասին խօսել: Ես էլ Ռուսաստանում էի մեծացել, ի՞նչ իմանայի: Ամուսնուս հիմա էլ եմ սիրում, հրաշալի անձնաւորութիւն է, քայց որքան տարիներն անցնում են, այնքան հեռանում ենք իրարից: Նա աւելի է մօտենում իր սովորոյթներին, ես էլ խորանում եմ իմ մեծակութեան մէջ: Երբ զաւակներս փոքր էին, զբաղուած էի, չէի զգում, որ ապրում եմ Պահլէյնում, յետոյ Քաթարում, Յորդանանում, Սիրիայում: Տղաներս հիմա մեծ են եւ իսկական մահմեդական, իրենք իրենց կեանքն ունեն: Ամուսինս թերեւս միակ մարդն է, որ ինձ հասկանում է: Նա էլ ամիսներով քացակայում է, ես ուղղակի խենթանում եմ: Դէ ասէմ, ի՞նչ անեմ: Ինչպէ՞ս ապրեմ: Հարազատներ չունեմ, ամուսնուս կողմն ինձ չի ընդունում, ծնողներս վաղուց մահացել են, ոչ ոք չունեմ: Այսօր, այսօր մեծակ ես

ո՞ր գնայի: Եկել եմ ձեզ պատմեմ այս բոլորը, որ մի քիչ համզատանամ, եկել եմ ձեզ մօտ, ինչպէս միակ յոյսի, օգնէ՛ք ինձ, խնդրում եմ:

Ես պարզապէս շփոթուել էի, ի՞նչ ասեմ այդ տառապող կնոջը: Ի՞նչ խորհուրդ կարող եմ տալ նրան կամ դրա իրաւունքն ունե՞մ: Միակ բանը, որ կարող էի անել՝ բարեկամութիւնս առաջարկելն էր, այն էլ մի քանի ամսով, քանի դեռ այստեղ եմ, յետո՞յ:

Դուրս գալուց Քայեանէն մի նախադասութիւն աւելացրեց.

- Խնդրում եմ ոչ ոքի թոյլ չտա՛մ կրկնել իմ սխալը, նրանք չեն հասկանում, թէ մինչեւ ուր կարող են հասնել:

Իսկ մի քանի օր անց գործով դեսպանատուն եկան մի երիտասարդ արաբ մուսուլման եւ մի գեղանի հայաստանցի տիկին, որոնք յայտարարեցին, թէ ամուսիններ են, ներկայացրին իրենց ամուսնական վկայականը, որը մուսուլմանական երկրներում «օրֆի» է կոչւում: Դա ժամանակաւոր թուղթ է, որն ամուսնուն ոչինչ չի պարտաւորեցնում, որը ցանկացող պահի կարելի է պատռել կամ դրանից ունենալ մի քանի կանանց հետ միաժամանակ: Իմ քացատրութիւնները երիտասարդ հայրենակցուհիս ընդհատեց մի կարճ խօսքով՝ «գիտեմ»:

Այսպիսի քանի՞ դէպքեր կարող ենք պատմել արաբական երկրներում գործող դեսպանութիւնների ներկայ ու նախկին աշխատակիցներս, այսպէս կտրուկ պատասխանողներից քանի՞ քանիսն են կարճ ժամանակ յետոյ արցունքախառն մի կերպ իրենց զգում դեսպանութիւն «ինձ փրկէ՛ք» աղաղակելով, քանիսն են վախենում անգամ այդ յուսահատ քայլին դիմելուց, քանիսն նախադրեքն են խաթարում, ու էլի շատ ու շատ քաներ:

Այս մասին պատկերացում ունե՞մ, սիրելի օրիորդներ, մտածե՛ք, խնդրում եմ, մինչ կարեւորագոյն որոշումն ընդունելը: Յիշե՛ք, չկայ այս հարցը կարգաւորող օրէնք, որով մենք կարողանանք հտ պահել ձեզ այդ քայլից: Մեր օրէնքը շատ ժողովրդավարական է ու մարդասիրական, իւրաքանչիւրս մեր կեանքն ապրում ենք, ինչպէս ուզում ենք, ուրեմն ինչո՞ւ չուզենալ արժանապատիւ ապրել այդ կեանքը: Իսկ խաթարուած ու խաթարուող երիտասարդ նակատագրերի, հայ աղջիկներից ծնունդ ոչ հայազգի անընդհատ շատացող մանուկների, ու էլի շատ ու շատ նման լուրջ հարցերին եմ ուզում քեւեռել Հայ Առաքելական եկեղեցու ուշադրութիւնը:

Եւ վերջում, իրրեւ Սփիւռքի հետ աշխատող անձ, որ լաւ ծանօթ եմ յատկապէս Մերձաւոր Արեւելեան երկրների հայ համայնքների նիստ ու կացին, ուզում եմ մէկ անգամ էլ ընդգծել Գայեանէի այն միտքը, որ հայերն իրեն արհամարհում են: Այդպէս է, խառն ամուսնութիւններն այստեղ դժուար են ընդունւում ընդհանրապէս, այլ կրօն ունեցողների հետ ամուսնութիւնը քացաւում է, իրենք այդ խնդրի առաջ չեն էլ կանգնում, իրենց զաւակներն այնպէս են դաստիարակում, որ այդ միտքը նրանց գլխում չի էլ ծագում, իսկ հայաստանցի կանանց նման արարքը ոչ միայն անընդունելի, այլեւ ճաղկելի են համարում:

ՆԵԼԼԻ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ